

Verlaten kinderen

Het thema van de verlaten kinderen is 1 keer aan bod gekomen in de tentoonstellingen die georganiseerd werden door Archief OCMW Gent (nu Archief Gent).

2016 – Elk kind telt: over de geschiedenis van de gevonden, verlaten, verweesde en bestede kinderen in Gent

Van de verlaten kinderen waren de ouders gekend en het waren ook meestal oudere kinderen die aan de Commissie werden toevertrouwd. Van deze kinderen was de naam gekend in tegenstelling tot de vondelingen. Ook zij werden vooral uitbested op het platteland.

Aantal registraties: 4.026

Aantal unieke verlaten kinderen: 3.898

Aantal registers: 21

Periode: 1780–1940

Onderstaande teksten zijn een neerslag van wat er in deze tentoonstelling is voorgesteld aan het publiek.

2016 – Elk kind telt

- Ouders bekend
- Toevertrouwd aan de Commissie van Burgerlijke Godshuizen
- Naam gekend, gegeven door de ouders
- Oudere leeftijd
- Werden uitbested op het platteland

Opname van de verlaten kinderen

- Gewoonlijk stelde de politiecommissaris een attest op waarin stond wat er met de ouders gebeurd was: overleden, opgepakt, verdwenen.

Archief Gent
Dulle-Grietlaan 12, 9050 Gentbrugge
09 266 57 34
archieff@stad.gent

- De ouders waren dus gekend. Er werd een duidelijk onderscheid gemaakt tussen gekende ouders en onbekende ouders (vondelingen).
- Na de opname werd het kind onderzocht door de geneesheer van het vondelingenhuis. Als het gezond werd verklaard ging men dadelijk op zoek naar een pleeggezin op het platteland.
- Er was een grotere spreiding van de leeftijd waarop de kinderen verlaten werden, dan bij de vondelingen.
 - De grootste groep is jonger dan 1 maand.
 - Vooral de wettig verlaten kinderen werden op oudere leeftijd verlaten. Bij de onwettige kinderen zou een ongehuwde moeder haar kind sneller verlaten

Het aandeel kinderen van 1 jaar en ouder is aanzienlijk meer dan bij de vondelingen omdat dit vaak kinderen waren die buiten de wil van de ouders werden opgenomen door ziekte, overlijden of gevangenschap van de ouders.

Opnameprocedure en registratie

Opnameprocedure

- De moeder stuurde een brief dat ze niet meer voor het kind kon zorgen.
- De Commissie onderzocht via de politie of de vraag gefundeerd was.
- De politie vulde een document in 'Déclaration d'abandon d'enfant', ondertekend door de commissaris.
- Er werd een aanvraag naar de Zuster Kindsheid Jesu gestuurd om het kind tijdelijk op te nemen in Schreiboorn.

Registratie

- In de registers werd elk opgenomen verlaten kind ingeschreven, zowel de geplaatste kinderen als de kinderen onder voogdij van de Commissie. Elke bladzijde beschreef één kind met bovenaan de naam en in de rechterbovenhoek hun nummer.
- Daarop volgde een standaardtekst, ingevuld met de persoonlijke gegevens van het kind en diens ouder(s).
- Verder op de bladzijde werd genoteerd waar het kind was heengegaan na de opname. Per jaar werden ook de vergoedingen genoteerd.
- Aan het einde van het blad stond geschreven: 'overleden', 'afgedankt', 'teruggegeven aan de moeder' of 'ophouding van onderstand'.

Waarom op het platteland?

- In de steden waren minder voedsters beschikbaar en een stedelijk milieu was niet zo ideaal voor de opvoeding van de kinderen. De

gezonde buitenlucht en eenvoudige, gezonde voeding waren een troef voor het platteland.

- De Commissie had ook meer zekerheid dat ze niet bedrogen werden. Men legde soms zijn kind te vondeling om zich dan aan te bieden als voedster en zo de bezoldigingen te krijgen.
- Er was ook een concurrentie tussen de Commissie en ouders met kinderen die beiden op zoek waren naar voedsters. De beste voedsters werkten voor rijkere families (die zelf hun kinderen niet wensten te zogen) en de verlaten kinderen dienden zich tevreden te stellen met wat verder wonende voedsters.
- Aanvankelijk kon men voldoende voedsters vinden, maar na verloop van tijd moest men toch steeds verder buiten de stad gaan, met het risico dat het kind de lange reis niet overleefde.
- Later kwam er reactie op de uitbesteding op het platteland. Degelijke controle, opvoeding en scholing voor deze kinderen kon enkel in de steden gegarandeerd worden.

Voorwaarden van plaatsing

- Volgens de wet van 21 maart 1795 kwam elk gezin in aanmerking voor de opname van een kind, op voorwaarde dat het niet afhankelijk was van financiële hulp.
- Daarnaast had men een bewijs van goed gedrag en zeden nodig, dat uitgereikt was door de burgemeester. Soms werd dit vergezeld van een bewijsje van de pastoor en de lokale dokter.
- Op het certificaat stond gepreciseerd dat de kandidaat-voedster in staat was een kind te zogen, dat zij geen andere zuigelingen meer bij zich had of dat de vorige zuigelingen ouder dan 10 maanden waren, zodat ze gespeend konden worden.

- Dit was de ideale voedster. Deze aanbevelingen waren gemakkelijk ter herinterpreteren of om te buigen. Indien men er zo eentje vond, was ze vaak al in dienst van een particuliere familie.
- De andere voedsters hadden vaak net zelf een kind gekregen, of soms was ook het eigen kind overleden. Omdat de vrouw nog borstvoeding kon geven, nam ze een kind op. Bovendien was de vergoeding vaak zeer welkom.

Waarom je kind verlaten?

- Opmerkelijk is dat heel wat verlaten kinderen uit gebroken gezinnen afkomstig waren.
 - Uit de registers is vooral af te leiden dat bij de wettige kinderen het wegvallen van één van de ouders (overlijden,

ziekte, gevangenisstraf of verdwijning) een reden was om het kind te verlaten.

- Bij de onwettige kinderen was dit vooral het geval als de moeder wegviel.
- De graan- en broodprijzen hadden een grote invloed bij de beslissing een kind aan de Commissie toe te vertrouwen. Voor heel wat gezinnen uit de lagere klasse was een daling van de koopkracht rampzalig. Ze leefden al op de rand van de totale armoede. Het verminderen van de gezinslast was dan een mogelijkheid om uit deze moeilijke situatie te geraken en het leven van het kind te redden.

De meest voorkomende reden was armoede, een gebrek aan bestaansmiddelen en de onmogelijkheid om deze situatie te verbeteren.

De ideale voedster:

- moest beminnelijk, opgewekt, levendig en aardig zijn
- moest sober en gematigd zijn en niet overdrijven met eten of alcoholische dranken
- had liefst zelf ook al één of meerdere kinderen (ervaring)
- mocht niet arm zijn en haar huis moest netjes en comfortabel zijn (belangrijk voor de kwaliteit van de melk)
- moest ook eerlijk, godvruchtig en deugdzaam en van goede reputatie en zeden zijn
- moest gezond zijn om voor het kind te kunnen zorgen
- mocht niet te oud en niet te jong zijn, de ideale leeftijd lag tussen 20 en 35 jaar (te jong: minder melk en minder ervaring, te oud: minder goede melk)
- behandelde het kind met zachtheid, waakte voortdurend en riep, in geval van ziekte, onmiddellijk een dokter
- stuurde het kind, van 6- tot 13-jarige leeftijd, naar de plaatselijke school en vanaf 10 jaar naar de catechismus
- vertrouwde het kind niet toe aan andere personen
- communiceerde niet met de ouders van het kind, wanneer deze het kind opnieuw wilden leren kennen

Inspecteur Jean Nové

De erg toegewijde inspecteur Nové:

- Hij hield inspectieschriftjes bij om elk kind te kunnen opvolgen
- Hij ging, indien noodzakelijk, meerdere malen per jaar op inspectiebezoek bij hetzelfde kind (vb. bij ziekte of slechte behandeling)

Archief Gent
Dulle-Grietlaan 12, 9050 Gentbrugge
09 266 57 34
archieff@stad.gent

- De brieven tussen de pleegouders/pleegkinderen en Nové waren persoonlijk en informeel (vb. uitnodigingen of nieuwjaarswensen)

Andere controlemechanismen:

De burgemeester van de betreffende gemeente:

- Hij kreeg het verzoek om controle uit te oefenen op het pleeggezin
- Om een vergoeding te krijgen, moest het kind elke 3 maanden aan de burgemeester getoond worden (als bewijs van goede zorgen)
- Hij moest er ook op toezien dat het kind naar school ging
- Slechte behandeling van het kind moest onmiddellijk gemeld worden aan de inspecteur, zodat die kon ingrijpen; Hij moest erop toezien dat het kind niet verplaatst werd zonder toestemming

Aan de pastoor van de gemeente werd ook een brief gestuurd met de vraag om ervoor te zorgen dat het kind volgens de katholieke waarden werd opgevoed.

Inspectieverslagen

- In het begin werden bij inspectiebezoeken enkel statistische en algemene verslagen gebruikt. Later (rond 1900) werd dit aangevuld met een standaardformulier dat voor elk kind ingevuld werd en waarbij meer aandacht aan het individuele kind werd besteed.
- In deze verslagen had men aandacht voor het gedrag en karakter van het kind, de mate waarin het kind de school bezocht en welke vaardigheden het al verworven had, of het kind al dan niet spaarde, welk beroep het aangeleerd werd, en dergelijke.
- De inspectiebezoeken werden niet vooraf aangekondigd en gebeurden op elk mogelijk moment van de dag. Tijdens elk bezoek vond een gesprek plaats met het kind afzonderlijk.
- De kledij van het kind moest bij elk inspectiebezoek aan de inspecteur getoond worden.
- De inspecteur raadpleegde ook andere bronnen: mensen uit het dorp, burens, plaatselijke handelaars of de burgemeester.

Overplaatsing

Redenen tot overplaatsing:

- Pleeggezin was niet meer in staat om voor het kind te zorgen (vb. sterfte gezinshoofd).
- Men wilde het kind niet meer onderhouden.
- BG besliste soms om het kind weg te halen omdat het niet goed behandeld werd.
- Gemiddeld werd een kind 1,5 keer overgeplaatst.
- Soms werd een kind tot 5 keer overgeplaatst hetgeen geen goede invloed had op zijn/haar opvoeding.

Archief Gent
Dulle-Grietlaan 12, 9050 Gentbrugge
09 266 57 34
archieff@stad.gent

BG als voogd

- Wet van 14 februari 1805: “De kinderen toegelaten in de Burgerlijke Godshuizen, onder welke titel ook, staan onder voogdijschap van de Commissie van de instelling. Deze stelt een ambtenaar aan voor het uitoefenen van de verantwoordelijkheden van de voogd en de andere leden van de Commissie vormen de raad van voogden. De voogdij duurt tot de meerderjarigheid (25 jaar) of de emancipatie door huwelijk of andere redenen.”
- Naast de verlaten kinderen die werden uitbesteed door de Commissie, waren er ook kinderen die onder voogdij van BG kwamen, maar wel thuis bleven wonen.
- De ouders kregen financiële hulp, zodat ze toch zelf voor hun kind(eren) konden zorgen.
- Deze hulp was niet onvoorwaardelijk en had als doel het effectief achterlaten van kinderen te voorkomen.